

Chrostowski, Tadeusz

Sprawy ochrony środowiska człowieka w działalności TNP

Notatki Płockie 24/4-101, 56-59

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sprawy ochrony środowiska człowieka w działalności TNP

„Technologia musi podlegać nadzоровi społecznej moralności”.

Peter Medawar
laureat nagrody Nobla

Problem skażeń środowiska w obecnym znaczeniu nie istniał w Płocku ani w okresie powstania TNP ani przez wiele lat potem, niemniej wytyczne statutu z 1820 roku podawały jako główny cel działania TNP „zebranie i opisanie dokładnego obrazu województwa płockiego”, a w nim m. in. „wystawiać we wszystkich względach potrzeby województwa dla polepszenia bytu mieszkańców”.

W czasie chlubnej działalności Aleksandra Maciejszy znane są jego wystąpienia już w 1906 roku „w kwestii zaopatrzenia miasteczek i wsi w dobrą wodę”, zbieranie do tego danych za pomocą kwestionariuszy z całej guberni płockiej oraz jego zastrzeżenia w 1920 r. „czy przy projektowaniu kierunku budowy kolei dla Płocka nie będzie zanieczyszczenia miasta dymem”.

W czasach obecnych tworzeniu nowoczesnej cywilizacji, rozwoju gigantycznego przemysłu, rewolucji naukowo-technicznej czy zielonej rewolucji rolnictwa, towarzyszy stale skażenie środowiska z zagrożeniem totalnym bio- i poza-biologicznym ludzkości.

Można by mieć wątpliwości czy w przeobrażonych układach nowego świata homo faber będzie zdolny do pełnego życia i dawania zdrowego potomstwa, przebywającego w ekosferze skażonej związkami toksycznymi o silnej aktywności biologicznej. Szkodliwe komponenty atmosfery, żywności ze schemizowanego rolnictwa, zła woda pitna zawierająca czasem substancje rakotwórcze, fale elektromagnetyczne i promieniowanie jonizujące przeróżnego pochodzenia stanowią tylko część zagrożeń współczesnej ludzkości. Sygnałem braku adaptacji ludzi do powstających warunków życia, przy kumulowaniu przez organizmy substancji chemicznych, są coraz bardziej nasilające się w świecie choroby cywilizacyjne, w których choroby układu krążenia, nowotwory, zaburzenia psychiczne, wady genetyczne noworodków i wiele innych będą wielkim zdrowotnym problemem światowym.

Trudno byłoby dziś wstrzymać bieg rozwoju cywilizacji, zamknąć uciążliwe dla zdrowia zakłady przemysłowe, nie stosować środków chemicznych w rolnictwie, rezygnować z ferm

przemysłowych zwierząt tylko dlatego, że zaturują środowisko człowieka, oddziałując nawet czasem mutagennie. Musimy sobie zdawać sprawę, że bez osiągnięć tej technokratycznej cywilizacji przeżycie naszej generacji byłoby niemożliwe.

Nie można też wybrać alternatywy rozwoju gospodarczego kraju albo ochrony środowiska, aut-aut. Oba problemy muszą być honorowane a od nas samych zależy zachowanie logicznych proporcji.

Rolą sozologii jest poznawanie endogennych i egzogennych źródeł zagrożenia ekosfery, wskazywanie możliwości ich likwidacji czy choćby niezbędnego ich zmniejszenia do bezpiecznych granic.

Wyrazem odczucia światowego zagrożenia człowieka był raport ONZ w 1969 roku pt. „Człowiek i środowisko” oraz uchwały i apele prawie wszystkich państw do współpracy w ogólnym trendzie ratowania ludzkości. W ślad za nimi do rozpoznania zagrożenia środowiska płockiego było powołanie do życia przez Zarząd TNP w dniu 7 czerwca 1973 r. Sekcji Sozologicznej.

Zadaniami, które stawiano nowej Sekcji, były badania szkodliwego wpływu wywieranego przez człowieka na nasze środowisko i jego reakcje na zmiany zachodzące w Płocku. Z jednej strony dostrzeżenie dobra narodowego, jakie tworzy rozwój gospodarczy regionu — z zagrożonym środowiskiem przez przemysł, rolnictwo i urbanizację — a z drugiej strony dobra ekologicznego — bezpieczeństwa biologicznego organizmów żywych, w którym „człowiek jako miara wszechrzeczy” musi mieć zabezpieczone zdrowie i szczęście.

Zagadnienie ochrony środowiska jest interdyscyplinarne i dlatego niezbędne było powołanie do Sekcji przedstawicieli różnych dyscyplin badawczych, analitycznych do możliwości stawiania potem syntezy, wskazującej jednocześnie środki zaradcze. Zaproszono do współpracy w Sekcji przedstawicieli różnych zawodów — lekarzy, chemików, geografów, biologów z perspektywą dokooptowania w razie potrzeby opracowania niektórych aspektów śro-

dowiska — urbanistów, socjologów czy ekonomistów, ludzi złączonych wspólną ideą działania, obdarzonych „sumieniem ekologicznym”, widzących jak Bohdan Suchodolski „związek jaki istnieje między wielkością i pięknnością wszechświata a wielkością i pięknnością życia ludzkiego”.

Przy braku własnej bazy badawczej Sekcja Sozologiczna przyjęła w swym planie następujące zadania:

1. Prowadzenie działalności naukowej przez:
 - organizowanie sesji i uczestniczenie członków w sesjach naukowych innych towarzystw i instytucji o wspólnej tematyce badawczej,
 - opracowywanie prac zleconych przez urzędy, przedsiębiorstwa lub uczelnie,
 - wyróżnianie przez premiowanie najlepszych prac naukowych z ochrony środowiska płockiego,
 - współpracę ze wszystkimi zakładami w Płocku, prowadzącymi własne badania zanieczyszczeń środowiska płockiego.
2. Upowszechnianie idei ochrony i kształtowania naturalnego środowiska człowieka wśród młodzieży i starszego społeczeństwa przez:
 - prowadzenie odczytów otwartych,
 - publikowanie artykułów w „Notatkach Płockich”,
 - organizowanie wystaw fotograficznych,
 - współpracę z kołami młodzieżowymi „ochrony środowiska”.

W początkowej fazie działalności Sekcji projektowano integrację w TNP różnych pionów badających środowisko płockie dla kolektywnego, interdyscyplinarnego określenia zagrożenia i wytyczania sposobu i możliwości jego eliminacji. Po zmianie administracyjnej kraju i utworzeniu województwa płockiego oraz powołaniu specjalistycznych placówek analitycznych, projekty te musiały ulec polaryzacji.

W planach działalności Sekcji jest rozbudowanie większego współdziałania z młodzieżą akademicką i licealną. Przy większej niż dotąd możliwości wykorzystania Sekcji przez wiodących pedagogów kierujących kołami geograficznymi, biologicznymi czy chemicznymi w liceach, rysują się na tym polu wielkie perspektywy działania.

Trzeba stwierdzić, że po utworzeniu województwa płockiego charakter działalności Sekcji Sozologicznej przybrał szersze kierunki rozwoju. Z początkowej fazy zainteresowania problemami samego Płocka analizuje się obecnie problematykę całego województwa o czym świadczą choćby prace naukowe zlecane Sekcji, udział Sekcji w konferencjach o tematyce pozapłockiej i in.

Sekcja nasza interesuje się zagrożeniem ekologicznym naszego województwa z przekonaniem, że generalne usunięcie tylu wariantów obecnego zła jest nie do wykonania, ale świadome działanie może zmniejszyć jego natężenie w naszym otoczeniu do granic tolerancji

organizmu. Te działania technokratyczne wynikają z potrzeb biologicznych i etycznych człowieka — zdrowia i szczęścia w znaczeniu sensu życia. A o tych elementach prawie się nie mówi w kształtowaniu środowiska, tak jakby elementy fizyko-chemiczne otoczenia miały być pancernem naszego bezpieczeństwa bez potrzeb humanistycznych w szerokim ujęciu.

Homo sapiens, jak sam się człowiek nazwał, „to brzmi dumnie”, musi wyznaczyć sobie właściwy, odważny kierunek działania. Może pomocą na przyszłość okują się plany resortu oświaty, wprowadzające przedmiot ochrony środowiska człowieka do szkół podstawowych i wyższych. Wpojenie młodzieży hasła „produkuj tyle, żebyś mógł oddychać” może określić granice konsumpcji i otworzy ideę doskonalenia „sumienia ekologicznego” w szerokim pojęciu humanizmu.

Nasze wysiłki i trudności z pracy krzepi świadomość, że walczymy o najcenniejszą wartość, którą Stefan Żeromski tak pięknie ujął w inwokacji... „Ciebie jedną Kocham cudowna, rodzinna ziemi. Bądź błogosławiona, stworzona dla nas...”.

*

Naukową i popularyzatorską pracę Sekcji ilustrują podane niżej opracowania, publikacje, ekspertyzy i odczyty.

1. UDZIAŁ CZŁONKÓW SEKCJI W ORGANIZACJI LUB UCZESTNICTWO W SESJACH NAUKOWYCH

1975 r.

- „Czynnik ludzki w płockim rejonie uprzemysłowionym w II połowie 30-letnia PRL”
Komisja Badań Regionów Uprzemysłowionych PAN i TNP
- „Symposium Społecznej Ochrony Środowiska” — SOS 75
org. Rada ZZ, LOP, PTTK i Sekcja Sozologiczna TNP
- „Problemy Ochrony Środowiska”
na 25-lecie AM w Warszawie w MZRiP w Białej
- „Rola nauki w kształtowaniu środowiska naturalnego i kulturalnego”
na 100-lecie TTN w Toruniu

1976 r.

- „Problematyka ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego w programie Stacji Terenowej w Murzynowie”
Rada Naukowa Instytutu Geografii Uniwersytetu Warszawskiego
- „Programowanie a ochrona środowiska”
Ośrodek Badań Progностycznych Politechniki Wrocławskiej — Cieplice

1977 r.

- Sesja Wojewódzkiej Rady Narodowej w Płocku w sprawie Ochrony środowiska w wojewódzkie płockim
- „Ochrona zdrowia pracowników MZRiP w Płocku”
org. Wojskowa Akademia Medyczna w Łodzi

1978 r.

- „Wyniki Badań Warszawskiej Akademii Medycznej na terenie MZRiP w Płocku”
- „Niebezpieczeństwo wścieklizny” —
SITR — NOT — Płock
WAM w Łodzi i inne
- „Ochrona zdrowia pracowników MZRiP”

1979 r.

- „Wyniki badań naziemnych towarzyszących eksperymentowi teledetekcyjnemu „Interkosmos — Telefoto 78” w Płocku
org. Uniwersytet Warszawski, Komisja Fot. interp. przy PTG i Sekcja Sozologiczna

2. PRACE NAUKOWE WYKONANE NA ZLECENIE:

1976 r.

- „Ekologia Województwa Płockiego w aspekcie proponowanej budowy elektrowni atomowej”
Zlecenie MZRiP w Płocku

1977 r.

- „Dokumentacja naukowa Gostynińskiego Parku Krajobrazowego”
Zlecenie Urzędu Wojewódzkiego w Płocku

1978 r.

- „Program obliczenia rozprzestrzenienia się zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym przy zastosowaniu nowej metody obliczeń”
Zlecenie Biura Projektów Ochrony Atmosfery „PROAT” — Szczecin

3. ODCZYTY

1973 r.

- „Wrażliwość organizmu na toksyczne działanie środowiska”
- „Ochrona środowiska a zdrowie ludności”

1974 r.

- „Kształtowanie środowiska przyrodniczego w rejonach uprzemysłowionych”
prof. dr Jan Siuta. Odczyt zilustrowany dwoma filmami „Odzyskanie utraconej ziemi” (dot. Puław) i „W Porcie Północnym będzie zieleń” (dot. Gdańska)

1975 r.

- „O zatruciach ludzi wanadem”
dr Tadeusz Garlej

- „O prognozach stanu zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w Płocku w latach 1975—1990”
mgr Andrzej Pacałowski

- „Technologia kombinatu płockiego a zanieczyszczenie środowiska”
inż. Bogumił Trębała

- „Ochrona naturalnego środowiska człowieka z uwzględnieniem zagadnień rolniczych”
doc. dr Julian Jakubiec

- „O warunkach klimatycznych Płocka”
dr Witold Lenart

- „Ziemia w asfalcie”
red. mgr Iwona Jacyna

1976 r.

- „Ochrona środowiska na terenie woj. płockiego w aspekcie intensyfikacji gospodarczej”
inż. Norbert Latuszek
- „Ocena wpływu ozonowania na jakość wody pitnej dla miasta Płocka”
mgr Stanisław Zawadzki

1977 r.

- „Rola weterynarii w ochronie środowiska”
dr Tadeusz Chrostowski
- „Kształtowanie się zawartości fenolu w Wiśle na odcinku ujęć wodociągowych miasta Płocka oraz wpływ fenolu na jakość wody wodociągowej”
mgr Krystyna Mostńska
- „Test fenolowy w moczu i jego wartości diagnostyczne oraz zachowanie się testu na przestrzeni ostatnich 10 lat”
dr Tadeusz Garlej i mgr Ewa Lis
- „Zagospodarowanie Gostynińskiego Parku Krajobrazowego”
dr Witold Lenart i mgr Wojciech Nowicki

1978 r.

- „Dotychczasowe osiągnięcia Sekcji i ustalenie planu pracy”
dr Tadeusz Chrostowski
- „Środowisko przyrodnicze archipelagu Spitzbergen”
dr Witold Lenart — Obserwacje z wyprawy naukowej w 1978 r.
- „Przewidywanie stanu zanieczyszczenia atmosfery wg metod obowiązujących w Polsce”
doc. dr Stanisław Chróściel
- „Wpływ aglomeracji płockiej na stosunki wodne zlewni Brzeźnicy”
mgr Barbara Uchnast

1979 r.

- „Koncepcja kompleksowego zagospodarowania Wisły w woj. płockim”
mgr Tadeusz Kowalczyk
- „Co to jest sozologia”
mgr Mieczysław Andruszkiewicz

4. ARTYKUŁY O OCHRONIE ŚRODOWISKA LUB TEMATYCZNIE Z NIĄ ZWIĄZANE OPUBLIKOWANE W „NOTATKACH PŁOCKICH”:

1975 r.

- „Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w rejonie Płocka”
Henryk Zimny
- „Problemy ochrony środowiska”
Henryk Kirschner

1976 r.

- „Problemy rolnictwa w TNP”
Tadeusz Chrostowski
- „Społeczna rola zawodu weterynaryjnego na tle dziejów weterynarii”
Stefan Tarczyński

1977 r.

- „Nowa placówka badawcza Uniwersytetu Warszawskiego w regionie płockim”
Witold Lenart, Zdzisław Mikulski
- „Osobliwości lokalnej cyrkulacji atmosferycznej w okolicy Płocka”
Witold Lenart
- „Rozwój naukowy filii Politechniki Warszawskiej”
Jerzy Jarecki

1978 r.

- „Gostyniński Park Krajobrazowy”
Witold Lenart
- „Przekształcenie struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa płockiego do 1900 r. i w okresie kierunkowym”
Tadeusz Kowalczyk

1979 r.

- „Sesja na temat naziemnych badań środowiska geograficznego polskich poligonów teledetekcyjnych w ramach programu Interkosmos”
Jan Oleđzki

— „Użytkowanie ziemi i struktura zasiewów na poligonie teledetekcyjnym „Płock” w świetle badań terenowych w lipcu 1978 r.”
Krzysztof Woźniak

5. JAKO WYRÓŻNIENIE PRACY NAUKOWEJ:

— pt. „Wpływ dwutlenku siarki na roślinność w otoczeniu MZRiP w Płocku”
mgr Annie Wanackiej — Zarząd TNP przyznał nagrodę 2.500 zł

6. W OMAWIANYM OKRESIE PRZEDSTAWIONO DWIE WYSTAWY FOTOGRAFICZNE:

1975 r.

— „Skutki zanieczyszczenia środowiska człowieka”

1977 r.

— „Ochrona przyrody”
zorganizowana przez mgr. Tadeusza Taworskiego.

* * *

Przewodniczącym Sekcji od jej utworzenia, tj. od 7.VI.1973 do 6.XII.1974 r. był doc. dr Edward Janczewski. Od tej daty do dziś pełni tę funkcję dr Tadeusz Chrostowski, zastępcą jest dr hab. Tadeusz Garlej. Od 10.V.1979 r. drugim zastępcą przewodniczącego Sekcji jest dr Witold Lenart, prowadzący jednocześnie Koło Geograficzne — placówkę Polskiego Towarzystwa Geograficznego — zorganizowaną przy naszej Sekcji.

Sekcja posiada 45 członków, ale na zebraniach otwartych, szczególnie atrakcyjnych, było nawet ponad 100 osób, dając dowód zainteresowania tematyką.

KOMUNIKAT

sekretariatu Seminarium Doktoranckiego przy Towarzystwie Naukowym Płockim

W dniu 18 grudnia 1979 roku w Pałacu Kazimierzowskim w sali im. Rektora Józefa Brudzińskiego na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgra Jerzego Stefańskiego, radcy prawnego Fabryki Maszyn Żniwnych w Płocku.

Mgr Jerzy Stefański obronił pracę na temat „Społeczno-ekonomiczne czynniki rozwoju przemysłu maszyn rolniczych w Płocku i jego związek z miastem (1870—1977)”, uzyskując tytuł doktora nauk politycznych.

Promotorem rozprawy był prof. dr hab. Marian Frank z Instytutu Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego, a recenzentami prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz — dyrektor Instytutu Polityki Społecznej UW i prof. dr hab. Kazimierz Podoski — dyrektor Instytutu Polityki Społecznej Uniwersytetu Gdańskiego.

Sekretarz
Seminarium Doktoranckiego
mgr SŁAWOMIR FEDOROWICZ